

The Project Gutenberg eBook of Juhana Herttuan ja Catharina Jagellonican lauluja, by Eino Leino

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Juhana Herttuan ja Catharina Jagellonican lauluja

Author: Eino Leino

Release date: February 1, 2004 [EBook #11294]

Most recently updated: December 25, 2020

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK JUHANA HERTTUAN JA CATHARINA
JAGELLONICAN LAULUJA ***

JAGELLONICAN LAULUJA***

Produced by Distributed Proofreaders Europe, <http://dp.rastko.net> Project by Riikka Talonpoika and Tapio Riikonen

JUHANA HERTTUAN JA CATHARINA JAGELLONICAN LAULUJA

Kirj.

EINO LEINO

1919.

SISÄLLYS:

Invocatio
Ursus Finlandicus
Confessio cordis
Arte & Marte
Ultima Thule
Luna mendax
Carmen rusticum
Ad Manes
Nil nisi Mors
Chorus mysticus
Vox intima
Carmen boreale

De profundis
Consolatio
Rime
Serenata
Ballata
Barcarola
Notturmo
Rondo
Capriccio
Canzone
Sonetto
Pastorale
Alba
Letra
Catena
Angelus

INVOCATIO.

Taas karjuu Kaos ikivanha. Kauhu titaanit valtaa, yltyy alku-yö, syvyydet kuohuu, korkeudess' on pauhu, Prometheun taas maksaa kotka syö, maanpiirin saartaa luomismyrskyn sauhu; nyt pient' on ihminen ja ihmistyö, mut sentään sydämissä kansain, maiden kuin ennen kukkii ahot autuaiden.

Kuin muinen siellä kuolottuuden kaipuu käy rinnan kanssa hetken hurmion, ja valtakunnat nousee, toiset vaipuu, mut taide seisoo, voittaa Tartaron, se taide, joka taivaan tulkiks taipuu ja valtain korkeampain viesti on, mi suulla suurempien, haastain, uutta luo joka hetki hetken ikuisuutta.

Kas, kirkkahat kuin aikain aamunkoissa totuuden pylväät pyhät heijastau, ja tuoreina kuin Tauriin ruusut, noissa ikuiset kauneus-innot seijastau, kuin muinen, taiteen esikartanoissa jalouden juhlaan kansat kaunistau: miss' ihmisiilmä lempeydestä kastuu, Iphigeneia alttarille astuu.

Ja niinkuin ennen aikaan Atreun lasten, Oresteen huuto tunkee taivaisiin, lyö raivottaret Spartan valtiasten kuin muinen ihmisheimon herkimpiin, soi laulut kirotuin, ei autuasten, kuin päätään puistais Tantalos taas niin, ett' yöstä kuiluin kuuluu ääni kumma kuin ihmisyyden syiden tunto tumma.

Ja niinkuin ennen ihmisrintaa raastaa raakuuden valta, vaikka voimaton, kun hälle heleämmät henget haastaa, soi kielet kaunihimman kantelon, hän suurtuu, kasvaa keskell' yötä, saastaa, hän tulee ylvään itsetuntohon: barbaari pelkää, koska järkkyy Kaos, ei Agamemnon eikä Menelaos.

Siks soios soitto armahampain aikain, uponnut kello ihmis-unelmain, sydänten syvyyksistä ilmi kaikain ihanteet hengen, runon ruhtinain; ei sinis kuollut mahti taiteen taikain, ei kunto maasta kuolemattomain, kuin kautta taivaan vauhtiansa virmaa Phoibos Apollon tuliorhit kirmaa.

Helise lyyra, helkä harppu parhaan, mit ihmisheimo tietää päällä maan, min tutki, tuomitsi tai iski harhaan, se täällä toisin vaaoin tuomitaan; opasta kaikki siihen onnen tarhaan, miss' ihmiskuntaan kukin kuulutaan, ja missä vaalii mieli miehen, naisen vapautta kauneuden kansalaisen.

URSUS FINLANDICUS.

Miks katsot tähtiä vain öisen taivaan? Pian aamu koittaa, tähdet kalpenee. Oot astunut nyt Suomen karhun laivaan— miks, Catharina, rintas huokaisee? Kadutko, että vaivuit iloon, vaivaan sa miehen, jota murhe murtelee, mut joka hymyy, laulut liedot laulain, kun on hän orja onnen, lemmen paulain.

Tuo luuttu tänne, hovipoika! Malja myös käteen, että virsi viriää! Kuin sinkoo kipinöitä sepon palja, niin neron välkkehiä neste tää. Kaikk' karkeloimaan! Soikoon nauru, nalja! Meill' eessä viittoon elon määränpää, ja tuolla tietköt porvaritkin Turun: nyt saapuu riemun saatto eikä surun.

—»Hääretekeltään nyt palaa herttuamme, tuo rakas, hyvä, vaikka vallaton. Me hälle hurraamme ja huiskutamme— Jagellon neiti hällä myötä on. Me huiskutamme ja me kuiskutamme hyveitä kuuluisia morsion: hän kuink' on kaunis ja hän kuink' on soma ja sentään alhainen, kuin meidän oma.»

Miks, Catharina, minuun katsot? Etkö ihastu säveliini iloisiin, vai niiden ennustusta epäiletkö? Äl' epäile! Se kaikk' on käypä niin. Minulle suutut? Suotta! Sydämetkö jo synkenneet, vaikk' äsken lemmittiin? Oh, mahdotonta!—Kuinka? Maljan riistät mun kädestäin ja multa riemun kiistät!

Siis ota luuttukin! Kah, miks et ota? Ne kaksi kuuluneet on yhtehen niin kauan kuin on soinut lemmen sota tai riita käynyt ritar-kalpojen, niit' ilman tyhjää ois maailma, jota en kärsi, siedä, niinkuin siedä en... Ei, ei! En suutukaan, vaan kiitän Sua, kun muistutit Sa mullan lasta mua.

Tuon tempun mulle jos ois tehnyt toinen— ei, sit' ei tohtinut ois kukaan muu! Sen täytyi olla nainen nuori, moinen kuin Sinä, sielussa min heijastuu kaikk' kaunis, hellä, herkkä, haaveiloinen, pyhäinen, kukkiva kuin pihlapuu, mut sentään kiinteä kuin kirkas rauta, jonk' eessä eivät leikinlyönnit auta.

Ah, Catharina, Suomen karhu olen, kuin on tää laiva, joka meitä vie, oon korven mies, ma polut korven polen, ja ryskäin siitä silloin aukee tie; mut tieltäin kalliin näin jos rintasolen ma löydän, lahja Laupiaan se lie, sen hiljaa painan sydämellein silloin ja itken, rukoellen aamuin, illoin:

»Madonna suuri! Ällös minuun suutu, vaikk' olet valtiatar taivahan, ma vaikk' en koskaan tästä muuksi muutu, jään lapseks aina toisen maailman: Sun juures eivät tähän maahan juutu, mun eivät juuret maihin Jumalan, joist' olet tullut tänne, tähti ylpein, mi koskaan kirpos seeste-merta kylpein.»

Sinulle tahdon toisen laulun laulaa, enemmän ehkä mieles mukaisen, en kiittää lemmen pyhän pyyteen paulaa, en jumaluutta maisten muotojen, en silmäripsiäs, en joutsenkaulaa, en öistä kauneutta katsehen, vaan tahdon luutuin, lauluin tuoda julki, min sydän kauan sisimpäänsä sulki.

CONFESSIO CORDIS.

Et tiedä, laiva, mitä kallehinta nyt kannat, eikä tiedä tähti-yö, yön tuuli ei, ei meren aavan pinta, ei aallot, jotka laivan laitaan lyö, sen tietää yksin tämä ihmisrinta, ijäinen jota itku lemmen syö, ja jok' on kärsinyt niin paljon, että ei armastaan voi nähdä kynelettä.

Ah, Catharina, yössä tässä tahdon Sinulle seikat kaikki selvittää: lien vaikka kaltainen ma merten vahdon, Sua lemmin niinkuin maata vehreää, tai lien ma kaltaisempi aallon Ahdon, jok' ajaa vellamoista vierivää, min milloin olkapää tai jalka vilkkuu, taas yllä aallon yhdeksännen ilkkuu.

Sinussa, Catharina kaunotukka, ajelen utuisinta unelmaa, min tunsi koskaan trubaduuri rukka: ei suotu tähtiä mun rakastaa, vain itkeä, kuin itkee rannan kukka kesäisen iltapilven purppuraa, tai niinkuin huokaa metsä honkapuinen, kun hopeoi sen kuudan toukokuinen.

Tai niinkuin valkeassa yössä Suomen yörastas yksin laulaa kullalleen, niin laulan Sulle, kunnes koittaa huomen, ma haaveen haikeutta sydämeen, Sun vaikk' ei kyynel vierä alta luomen, ei mulla taikaa Ahdin kanteleen; heit' olen kurjempi: heit' armas kuulee, mun ympäri yön tuulet yksin tuulee.

Sa sanot: kuulut kokonaan Sa mulle— Ah, Catharina, mit' on kokonaan, kun jäävät aattees salaisimmat Sulle, miel' alas, joit' en arvaa milloinkaan, kaikk' outo tuo, mi mulle tuiretulle tuo ikituskaa pelkäll' olollaan, syvyydet sielun, joit' en kestä, siedä, yöpuoles tumma, jost' et itse tiedä!

Olemme vieraat toisillemme, vennot, niin että usein Sua pelkään, oi, kun kuulen äänes, tunnen sormes hennot, nään armautes, min Aphrodite loi, tai silmäis syvän taivaan tähtilennot, nuo ukonvaajat, jotka vasamoi minulle rangaistusta uhkaavinta tai elon arpaa, jonk' on kuolo hinta.

Ah, Catharina, vastakohdat liemme, Sua ymmärtämään sentään pyrkinen, niin vaatii yhtynehet valtatiemme, mut vahvemmin tää tuska sydämen: jos jatkuu näin, me hautahamme viemme tuon tunnon raskaan, synkän, syllisen, ett' oudon kanssa oli meillä olo, meilt' että särkyi siihen sydän polo.

Ylemmä siis jos pääse en, Sa astu alemma, että Sinuun yltäisin, Sa linnun-laulupuu, ma virran lastu, Sa Pohjantähti, maan mamatalin! Sun eikö koskaan sitten silmäs kastu, et tunne koskaan ihmistuntehin, ma vaikka eessäs menehtyisin huoleen— et, katsot kaltaistes vain tähtein puoleen.

Ah, Catharina, katso taivaanrantaa, maa siellä siintää, päivä koittaa uus, *mun* maani, minne laiva meitä kantaa, Sun maasi myös ja meidän vastaisuus; se meille murheen vaiko onnen antaa, vain tietää Hän ja taivaan avaruus, min eessä nyt ma alla aamuntähden Sun kanssa kaitsemaan sen valtaa lähden.

Nyt yllän Sinuun. Maassa tuoss' on taikaa, sen puut ja lähteet loitsulauluin soi, sen heimon hengen onkaloista kaikaa ijäisyys-äänet, jotka ilkamoi kovuutta kohtalon; myös itse aikaa, ne varmaan suuri sielun vaiva loi: siell' on mun murheen, laulun, hengen maani, mi utuisinta vastaa unelmaani!

Sanani äskeiset siis anteeks anna kuin ois et koskaan niitä kuullutkaan, taas suurna seiso taivaan

morsianna kuin herttuattarena hengen maan, min Sulle suon, min otsalehti kannan päin pystyin, niinkuin kruunut kannetaan, mut muistain, että on se kruunu murheen, tuo valtamerkki sielun vahvan, urheen.

ARTE & MARTE.

Sun arvoises jos Turun linna oisi, se kuulmais kultaa nyt ja purppuraa, sen päällä Päivätärten soitto soisi, sun juhliis kauneuttas kaikki maa, kuin jumaluutta, jonka juureen toisi mit' ijäisintään koskaan aavistaa tää korpi kolkko ja sen kansa karu, min kannel kyynelöi ja huokaa taru.

Ja arvoises jos oisi Suomen herrat, he valtakuntas rajat laajentais, he kantais kansan verot kymmenkerrat ja ritariston rivit taajentais, näin asejoukot, idän, lännen verrat, he herttuansa johtoon asettais, ja Sinun väreissäsi välkähtäen he voittais Venäjän kuin Ruotsin väen.

Ja jos ma itse oisin arvoisesi, ma Sulle toiset laulut laulaisin, niin siniset kuin kukat silkkiesi, niin punaiset kuin päärlus puuntavin, niin tähti-täydet kuin yö huntujesi, niin raudan-raskaat kuin on raskahin Sun huokaukses kotimaasi puoleen, min kaipuu Sun ja mun jo saattaa huoleen.

Ei ole arvoisesi täällä kukaan, en minä eikä Suomen herratkaan, tää maa on tehty toisten mittain mukaan, me erämaita täällä hallitaan, eik' koskaan täällä ole hallittukaan, me ollaan ensi ruhtinaita maan, meit' ennen sudet, karhut vallanpäällä vain peninkulmin kuninkoitsi täällä.

Meist' alkaa valtasuku Suomen uuden, me perustamme, mitä perii muut, ja vaikk' on verho eessä vastaisuuden, nää mulle virkkaneet on viikot, kuut: me ihmistämme korven ihanuuden, me teemme puistikoiksi korven puut, myös pian täällä huojuu pyökit, tammot, on taidelammikkoina metsälammet.

Ja tuonne lehtoon kilpakentän luomme, miss' urhot jalot taittaa peitsiään vuoks impiensä ihanain, ja tuomme näin muiden maiden tavat maahan jään, myös trubadureille me suojan suomme, jotk' omaa kieltä rahvaan raa'an tään voi taivutella siroin taiderunoin, näin sankartöille seppeleitä punoin.

Mut suotta solmia on voiton vöitä, kun miestä ei, ken niillä vyötettäis, tääll' ensin tehtävä on sankartöitä, jos mieli, että harput heljäis, siks tuumin pitkin päivää, pitkin öitä, ikuisin mistä meille maine jäis, ens iskun Moskovako ansaitseisi, vai Tukholmaanko meri meidät veisi.

Ah, Catharina, runon, kalvan impi, Sa määrää, kunne meidät kuljetat, kump' on Sun mielestäsi kaunihimpi: haemme haaveet, joita halajat. Ei Sulle riitä Suomen korpi, rimpi, ei Venään veet, ei Ruotsin rantamat, vain maailman jos jalkais juureen toisin, ma ehkä arvoisesi olla voisin.

ULTIMA THULE.

Mun mihin maahan olet vienyt, julma, min kansan keskeen synkän, karkean? Sen aina kiiluu karsas silmäkulma, kun riemuin metsälle ma ratsastan. Ma nään, on outo sille onnen huima, se tuntee tuskan, kaunan katkeran ja vihan, roudan saakka sielunjuuriin— ei lempeä, mi lietsoo töihin suuriin.

Ihailta itseään he ehkä taitaa, ei muuta: heill' on sydämessä jää. He päivää pelkää, itsens' ahtaiks aittaa, ett' ei vois jalous heitä lämmittää. Kas, kääpiöt on sukukuntaa saittaa, itara heill' on into, sydän, pää. He kuolis auringossa! Riemuns' ainoo on riemu vahingon, mi toista vainoo.

Tää kerikansa! Yhtä outo sille on ilo, onni, kuin on ihmisyys, tuo kuolematon, jonka kuoleville soi Taivaan Rakkauden äärettyys. Mitä he tahtoo? Miks he elää? Mille? Jäämeren tuuli heiltä tunteet hyys. Ken koskaan hehku, sammu ei, on hyhmää, ja siksi ikuista, kun on se—tyhmää!

Nää raakalaiset! Joudun raivoon, joskaan niin pitäis ei Jagellon tyttären, mut kun ma aattelen, he ettei koskaan tajua tulta hengen korkeuden, ma säälin, että tähän roisto-roskaan sun täytyi valtiaaksi vaivaisten, jotk' eivät tiedä ees, ken olet sinä, keit' oomme me ja kuka olen minä!

Tää Turjan heimo! Niin ei varmaa mikään, kuin ettei koskaan kuuna päivänään se täällä nää, vaikk' eläis ijäst' ikään vertaista näiden kahden kruunupään, ja vaikka ei se iki eläisikään, siks elää se, ett' tulee näkemään, kuin käy sen heimon, joka herttuansa vain tarun lukee aikakirjoistansa.

Nää pohjanperäläiset! Jos he tietäis, mink' armon teemme heitä halliten, he eivät halpuuttansa enää sietäis, vaan hankkisivat valta-istuimen, me jolle lauluin, harpuin, huiluin vietäis, min vartioisi miekka vapauden, ja nähtäis, kuinka kesken jäätä, lunta on pohjolassa uusi valtakunta.

Juhana, tiedän moista mieltiväsi, mun siitä salli sua varoittaa. Sa muista: täytyy olla pää ja käsi, jos tavoitella tahtoo valtikkaa; pää oomme me, ja uskot mielelläsi, ett' on sun kätes suuri Suomenmaa, siks aiot kapinaan sa kansan nostaa ja siten vehkeet Eerik-veljes kostaa.

Ah, Juhana! He sua rakastavat, niin luulet, luotat, että pety et, mut heillä rakastaa on toiset tavat kuin meillä: sutten, jotk' on nälkäiset. Jos voitat, laativat he juhlaivat, jos et, niin mestauslavat, kirvehet, ja sun he kieltää veljes tuiman tullen, suo purppuraksi punapaidan sullen.

Ei, Juhana! Ei meille jäänyt muuta kuin lemmen laaja valtakunta tää. Jos kuulla tahdot linnunlaulu puuta, kuin mua kutsut, jätä tuumat nää! Siks syleilkäämme, antakaamme suuta, ja ohi olkoon tämä myrskysää: ma koen kolkkoutta maasi kestää, jos lupaat haavehesi hullut estää.

LUNA MENDAX.

Kuu kylmä autiolla taivahalla! Ah, nainen lempimäni, noinko liet? Kun paistat, silmistäsi paistaa halla, valaiset sentään elon aavan tiet, joit' astun, mietin mieliä ankealla; et anna onnea, mut pelon viet, ja korpikuuset polun kahtapuolta ne kummeksii, kun kuljen ilman huolta.

Sa saavuit kutsumatta: nousit kuni lait luonnon nousee eteen uhmaajan, et tullut niinkuin kauankaivattuni, vaan niinkuin tulee tieto Jumalan, et niinkuin kaunis haave, armas uni, vaan niinkuin varmuus tutkimattoman, kuin selviö, jot' epäile ei kukaan, vain kaikki järjesty sen järjen mukaan.

Et mitään vaatinut, vaan paljon annoit, siks oon Sun suhtees aina velkainen, et suonut kaikkeas, vaan kaiken kannoit, mi liioin painoi mieltä murheisen, et suulla vannonut, ja sentään vannoit ain olla ylin ystäväin; ma en lähetä voi, en loitota: mun täytyy siks vartoa kuin selvä selvittäytyy.

Ja sentään on kuin palais syksynpuistot, puutarhat kummat tuoksuis tulvanaan, ja vieris virrat oudot, virransuistot, kaupungit nostais kaukotornejaan, kun sytty sydämässän jälleen muistot nuo armaat kaksin-olon autuaan, ja on mun kera nainen musta, muudan, mi paista ei kuin syksyn kylmä kuudan.

Ei, hän on armas, nuori, hellä, uhkee, kuin punapilvi lämmin leimuaa, hän sulkee silmänsä, ja ruusut puhkee, ne aukaisee, ja pilvet aukeaa, hän rakastaa kuin luonto toinen, muhkee, kuin taivas etelän, kuin aamun maa, ja päänsä päällä rakkautensa rusko on niinkuin elämän ja onnen usko.

Kuu kylmä autiolla taivahalla! En tiedä, ehkä nähnyt unta lien, vain yksin vaeltanut maailmalla, kuin käyn nyt kujaa tämän korpitien ma haaveksien miellä hallaisalla; mut sentään hautahain tuon tunnon vien: ei ollut olentos kuin syksyn kuudan, vaan olit kuin tuo musta kukka muudan.

CARMEN RUSTICUM.

Ma kuljin kerran erämaassa, kuulin sen korpihonkain kieltä korkeaa, ne kuinka lauloi tuimin pohjatuulin tään kansan virttä vavahduttavaa, tuon ensin ääniksi vain metsän luulin, mut kuulin sitten: kaikui kaikki maa, sen kivet, kannot, viidat virttä samaa, tään kansan kieltä, kansain unohtamaa.

Tuo sävel sydämeeni tunki tumma, kuin ois se ollut sieltä kotoisin, tuo multa mielen kiehtoi laulu kumma, kuin käynyt oisin kuoroon kappelin, soi soitto, tuoksui pyhäsauhu summa, ma outoon hiljaisuuteen himmenin, ja hartahasti niinkuin lasna liitin ma kädet ynnä Kaikkivaltaa kiitin.

Ma kuulin niinkuin kehtolaulun armaan ajoilta, joita aavista ma en, ma elin niinkuin esikauden harmaan inehmo kanssa luonnon ihmeiden, mun vaistoni lie olleet poissa varmaan, ma elin maailmoissa muistojen etäisten, kummallisten, lapsellisten, kuin sinipiikain silkkihapsellisten.

Ja kas, ne astui kaikkialta esiin ilmasta, puista maan tään haltiat, ne nousi aalloille, ne vaipui vesiin, kiveltä kivelle ne kiikkuivat, ne kutsui kauas kaunihimpiin kesiin, kun kypsyy toiset toivot, unelmat, kun toinen, ammoin kuollut, ihmiskunta uneksi täällä onnellisten unta.

Ne lauloi: »Mik' on meidän herttualla? Hän erämaita yksin ratsastaa. Hän jättää karkelot, vaikk' ulkoisalla tuul' ulvoo, huokaa synkkä metsä, maa. Yön, myrskyn halki, rakeen rankan alla, hän samoo eikä rinnan rauhaa saa. Hän Liivin linnojaanko mieltii, vaiko jo hänet raivottaret saaliiks saiko?

Ei, naista nuorta mieltii hän, mi taivu ei miehen tahtoon, joskin miehelään, mi mielellään ei sulhon syliin vaivu, on niinkuin kukka alla hangen, jään, ei liikaa uneksi, ei haavein haivu, vaan oman pitää pystyn, korskan pään, ja siten hengen viepi herttualta, tuo linnan valtiatar neitivalta.

Ei tiennyt hän, ett' yhtä ylvään naini kuin on hän itse: nyt hän havahtui. Jos mieltä murheisen tuo lohduttaisi, mit' tässä maassa kerran tapahtui, joelta Tuonen tarun toisen saisi hän kuulla, missä kumma joutsen ui, ja kunne kerran keskeen virran jäisen upotti lempi liedon Lemminkäisen.

Hän lempi Kyllikkiä, saaren kukkaa, tää vannoi, ettei kiitäis kisoihin, mut vaati vannomaan myös

sulho-rukkaa, tää että hylkäis taistot hyvätkin, ja kisat kiehtoi yhä kirjosukkaa, ja miekkaan paloi mieli sankarin; kalassa Kauko viipyi, Kylli hiljaa kuin kuudan hiipi pitkin pellon viljaa.

Hän kisaan kulki. Suuttui sulho nuori, hän murti suuta, mustaa haventaa, hän miekan vyötti, sotatielle suori ja tuli vihdoon tummaan Tuonelaan; ois siellä vielä, ellei äiti-muori ois hoivaellut hänen haavojaan; tuost' uros uljastui, mies miestyi sorja, mut ollut enää ei hän naisen orja.»

Mun mielein tenhos tarun taika kuuma, ma vannoin maahan, kansaan kuuluvain, jonk' oli oksapuilla moinen huuma, ahoilla leikki lemmen haltia; siit' asti ollut mun on mielituuma Turusta tehdä linna valtiain, min hovikiel' ois Lemminkäisen kieli ja hovimiel' ois Suomen honkain mieli.

AD MANES.

Kun myrsky käy, kun valtakunnat kaatuu, maan muodot taipuu tahtoon Jumalan, kun moni armas haave maaksi maatuu, tie verta tiukkuu uuden maailman, kun sydän jähmettyy, kun tunto paatuu edessä kauhun aina kasvavan, niin kaunis kulkea kuin kuutamolla on silloin kuollehien kalmistolla.

Ne nukkuu hiljaa, miehet mielen, voiman, ja vaimot, kotiliettä vaalineet, urohot aatran, hengen aateloiman, tai taiston jäyhän miekkaa mitelleet, työn jättiläiset, tuollapuolen soiman ja kiitoksen, on turhat kyneleet: kuin menee merten taakse iltatähti, kointähtenä taas noustakseen, he lähti.

On heitä mennyt monen monta tuonne ylintä ystävää ja tuttavaa, min muistuu mieleen joka kasvonjuonne, min piirteet tuntee kaikki kansa, maa, niin monta, jonka kunto, kirkas luonne viel' elonpäiviämme kirkastaa, myös niitä, jotka kuolo vaati varhain, mut joista riemu nyt on tähtitarhain.

Nuo taatot harmaat, jotka hauta nieli, nuo maammot armaat, tulleet Tuonelaan, jos kuulis, että kumpuin näiden mieli ois kerran noussut kukkaan, kunniaan, ett' elpyin, viljeltynä viidan kieli sois Lapinmaasta saakka Laatokkaan, he tuntis, itkein tuvat tulvillensa, jo katkeavan kuolon-kahlettensa.

Mit' on tää? Taikaa vaiko unta? Säen taivaasta sinkoo keskeen kuolon yön, ma kuoron kuulen, valon oudon näen, mi tulee tuoltapuolen tähtivyön, se nousee, laji laaja nurmen-väen, se saapuu, sankar-suku tyynen työn, ja niinkuin Manan koski paasipaltain se virttä veisaa korkeampain valtain:

»Oi, pyhä vapaus synnyinmaan, mi loisti tään kansan parhaimpien sydämiin, kuin varma tie, mi pelon, vaaran poisti, kuin totuus, joka juuttui jumaliin, kuin elämä, min vaatimusta toisti he vielä kuolinvuoteellansa niin, se että säilyy sydämissä nuorten, kuin hehkuu uhriliekit helkavuorten!

Eik' enää sammu koskaan Suomenmaasta se tuli, tulkoon mikä tuulispää, kuin kuohukoonkin pohjamutain saasta, kuin heilukootkin hetken huiput nää; on paikka, miss' ei päivän kielet haasta, pyhäkkö, kunne soi ei myrskyn sää, tuo templi muiston, kerran toivon kehto, ja voiton, maineen, laulun laaker'-lehto.»

Ja minä, laulut lehtoin toisten taitain, tuon tunnen niinkuin oma kutsuis maa, soi helke hillebardein, rautapaitain, ritarit rientää, liput leimuaa, ne yli ryntää elon, kuolon aitain, ne pois kuin rautamyrsky ratsastaa, ne nousee, mennen merta, maata pitkin, Tavastit, Kurjet, Hornit, Flemingitkin.

Ah, Catharina! Enää en ma kestä, lupauksen rikon, jonka Sulle tein. Mua allös epää, enää allös estä! Riveihin syöksyn Suomen ritarein, lyö liekki outo Suomen sydäimestä, se valtaa, tenhoo, syttää sydämein, käyn kalpaan eestä maan ja eestä Sinun! Nyt arpa lyödään Eerikin ja minun.

NIL NISI MORS.

Yö on niin pitkä, kolkko vangin koppi, mun hyvät henget kaikk' on hyljänneet. Siis tuta täytyikö mun tääkin soppi, nää nähdä kammon jylhät jyrkän teet, ett' oppisin, mit' orjanmieli oppi, ett' tunnon tuskan kuumat kyneleet mun kastais katuvaaisen poskipäitä, jok' äsken vielä vietin omien häitä?

Ei koskaan, koskaan! Surustain ma suurrun kuin tarun jätti, jonk' ol' äiti Maa. Jos murheen multa on lyöty lien, ma juurrun sen helmaan, juon sen voimaa voittoisaa. Tään alle ankanan jos kuorman kuurrun, ansaitse armoa en korkeaa, ma että synnyin kruunupääksi, että en elää voi ma elon y1peydetä.

Isomman itseään he kammitsoivat, siks keltään, koskaan pyydä anteeks en! He viedä vallan merkit multa voivat, mut henkeni on herttuallinen; he minut paikkaan tähän pahaan toivat, ma pidän aarteheni ainoon sen, min perin taatoltani uljahalta, min mulle antoi Taivaan kaikkivalta.

Ma pystypäänä käydä tahdon kautta eloni tarun, kuoloon kruunatun. Jo tiedän, mua vainotaan sen

tautta— ah, Eerik, Eerik, hyvin tunnen sun! Mua valmis vartoo vainajain jo lautta, mut vaikka Kharon kohta korjaa mun ajaen airoin alhon tumman tiehen, minusta saa hän purren kokkamiehen.

Ja nainen nuori, vierelläin mi makaa, myös viime matkallani vierelläin on seisova kuin Pallaan patsas vakaa Manankin mahteja näin viehättäin, sen muotonsa tuo marmor-tyyni takaa ja poven päiväkummut kukkapäin; ma niitä suutelen ja hiljaa kuulen, hän kuinka herää humistessa huulen:

»Ei muu kuin kuolo erottaa voi meitä, meill' yks on tuska lemmen, yksi tie, me käymme yhdess' yön ja päivän teitä mik' eessä elon armolahja lie, se suokoon kukkia tai kyyneleitä, meit' autuaita sama arpa vie ain autuudesta autuuteen, kuin kantaa hääpurttia yö päin punapilven rantaa.

Ja tiedätkö, on pilvein tuolla puolla mun valtakuntani, on onnen maa, miss' osataan myös armaan eestä kuolla, ei yksin huoata ja armastaa, sun suuteloihis kuolla tahdon tuolla, jos tääll' en heidän vainoltaan ma saa, tai tahdot ennemmin, sua että lemmin vain sydämessään vielä ijaesemmin.

Ne houkat! Niinkuin Fatum itse kulkee yl' ihmisriemun, ihmistuskankin, niin kulkee Lemmen kaikkivalta, sulkee syliinsä kaikki suonin sykkivin, ja mulle haastamaan he tulla julkee, sun että heljän, hyvän hylkäisin, min luona myrskyisen on olla lauha, min luona rauhattoman mull' on rauha.»

Jagellon tytär, suljen suudelmiini sulosi, sikskuin koittaa päivän koi! Ma Sinuun miellyin, Sinuun kierryin kiini, en Sua ilman elää, kuolla voi. Punainen huuliltasi purskuu viini, ma kuulen, maasi satakieleet soi, ja suurta suudellen Jagellon lasta ma olen vapaa joka vankilasta.

CHORUS MYSTICUS.

On tuskan tuttu jalo Vaasan suku, tuo suuri hyveissään kuin paheissaan, myös laaja Sforzain rikosten on luku, Jagellot julmat maissa mainitaan, Jumalan armost' teill' on päällä puku, min hurmevirrat vihki purppuraan, siis kuulkaa, kaunokaista lasta kaksi, se kuink' on huuhdottava valkeaksi.

Vain rakastakaa toisiannel Lempi on lahja teille taivaan ylimmän, myös suotu teille hekkuman on hempi ja hellyys, tähkä onnen täyttyvän, maa että oisi teille etäisempi, lähempi taivas, kussa kutsuu Hän luo milloin luotujaan kuin myrsky, milloin kuin lounatuulen kuiske kuudan-illoin.

Vain rakastakaa toisianne! Vihan tuo lempi tullessaan, se tuntekaa! Syvydet nähkää sydämen ja lihan, maat, joita aatos yksin aavistaa, jumalten kaltaisia olkaa ihan, mit' teille onni suo, se ottakaa! Näin hetken hurmioita kunnioittaen te käytte eespäin ijaisyttä voittain.

Te älkää luulko: ijaisyys on täällä tai siellä! Ijaisyttä kaikki on. Ei aikaa ole. Niinkuin myrskysäällä on lehden lento, niin on inehmon, mi pyyteen varsall' ajaa vauhkopäällä tai orhill' onnetarten tuokion: hän paikan tietää, mistä tielle lähti, ei, kunne kulun ohjaa kiertotähti.

Kuin lempi muinen tarumailla Hellaan Helena Parista, niin lempikää! Hävitti kaupungin he kauneudellaan, mut raunioille rakkaus, laulu jää. Akhilleus, Briseis maita mainehellaan, Aeneas, Dido lemmell' itkettää; ihana sortui Ilion, mut nousten sen yöstä soi taas suihke sotajousten.

Tai kirja kun Paolon nuoren pauloi Francescan kaunokutrin kahleisiin, Beatricen sulho suuri siitä lauloi, sen kaiku että kantoi jumaliin: hän itse kultaa kuolotonta kauloi, ihaili lemmen ijaisyttä niin, ett' astui kautta kuolon kauhun, vimman hän Tulitaivoon auvon korkeimman.

Tai taikamaljaa kun Isolde-impi ja Tristan koito oli maistaneet, upotti heidät unten viepä rimpi, erotti heidät maat ja väljät veet; eik' kannel kaikunut lie kaunihimpi kuin kerran kaikui kansan kanteleet, min kesken nous kuin kukkaköynnös-pylväät Ginevran, Lancelotin laulut ylväät.

Ja monta muuta, jotka hauta nieli, joit' ilman maa tää toki tyhjä ois, ei taipuis taivahisin ihmismieli, ei kaunehintaan kansat ihannois, tääll' yksin haastais rahvaan raaka kieli, vain patarummut, sotatorvet sois, ei koskaan lyyrat lempeyden, ei sulon, vain ähky-äänät työn ja toimeentulon.

Siks rakastakaa toisianne! Suorin tie on se taivohon, ei tasaisin. Mut vaikka pilviin piirtyis vastavuorin, se käykää, nouskaa liekin leimuvin jumalten tupiin, tulkaa tänne nuorin jäsenen, ruumiin, sieluiin, unelmin kointähti-korkein, syvyys-täysin sylin, teiss' että aukeis alhaisin ja ylin.

VOX INTIMA.

Ma tulen niinkuin erämaasta tuuli, mut saavun kera keitaan tuoksujen; kun myrskyt mylvii, mun on mykkä huuli, mut päättyessä päivän melskeisen, ma ijaänen, min kuolleheks jo luuli inehmon heimo,

hiivin vaieten kuin varjo korven taikka kuusten kuiske, kun luona liikkuu keijun hunnun huiske.

Mua älkää karkoittako! Kerron teille ma itsestänne ihanimmasta. En mitään pyydä. Tehköön kerjureille, mit' aikoo mulle lahjaa antava. Vain vaadin korvaa lasten kyneleille povenne maininkien pohjassa, jotk' Eedeninsä katoomista itkee, kun kalma heiltä kukat heljät kitkee.

Ne leikki siellä sievin päivänperhoin, ne kirmas yli niittuin kirjavain. Yön hunnut yksin heidät huoli verhoin, Koi-Luojan rusko heidät riisui vain. Suristen lailla kimalaisten kerhoin he tanhus aattein, tuntein autuain; Maa, suuri maammonsä, ol' heille hyvä ja Taivas taatto korkea ja syvä.

Se oli heidän koko maailmansa, ei ollut heille tuttu piiri muu. He siihen uskoo, pyrkii uudestaan, he haaveissansa siihen sijoittuu, ja jälleen taivas tarjoo armoansa, maa kukkii, paistaa onnen päivä, kuu, mut kaikki niinkuin halki kuolon härmän tai kautta särkyneiden unten särmän.

Tuon tarun, tuodun päältä päivänkukkain, ma kuiskin kuolevaisten sydämiin, kun vait on intohimot ihmisrukkain, miel' altis iäisyyden aatoksiin, ja katso: laulu lasten kaunotukkain se seestyy, lautuu, sädehtii jo niin, heill' että haaveissaan on yllä kaaret kuin taivon korkean tai höyhensaaret.

Ah, kuinka kultaisena tuolla paistoi elämän onni joka oksapuun, mut onneton, ken niiden heelmä maistoi, hän riutui, riutui rinnan haaveiluun, hän näkymättömiä vain nyt vaistoi, hän kuuli helkkeet harppuun salattuun: laill' Ekhon toinen niiden ääntä toisti, mut toinen kuin Narkissos nuori loisti.

Tapahtui: iski tulta ilmanrannat, maa tummui, peittyi pilvein pimeyteen, vihisi virrat, liikkui linnat, sannat, vapisi vahvuus päällä maan ja veen, puut pitkät murtui, kaatui vuorten kannat, maailma syöksyi yöhön ikuisen, kuin sortuu pyyteen pyörremyrskyn alla pyhinkin lapsenhuudoll' haikealla.

Ja niin ne huus, ne hyvää lasta kaksi, kuin kannelkielet, jotka katkeaa! Min Luoja loihti heille onnelaksi, se meni, niinkuin menee taivas, maa; he juoksi, joutui aina kauemmaksi, huus turhaan toisiaan ja jumalaa; lie heidät niellyt peto korven, taikka all' ilman oudon heill' on hautapaikka.

Mut kerrotaan: kun hirmumyrskyn kuulee he vielä viidakoissa kulkevan tai ihmis-intohimon tuulet tuulee kuin hehku aron, päivän polttaman, niin yhä huutaa he, ett' outo luulee heit' ääniks omantunnon tuskaisan, mi vaatii vastausta, kunne heiltä katosi Eeden elon lyhyen teiltä.

He ovat jälleen hyvää lasta kaksi, jotk' ovat onnelansa löytäneet, kaikk' karkkoo halpa heistä kauemmaksi, etäälle elon tuskat, kyneleet, käy heille maa ja taivas kirkkahaksi, vihertyy viita, hopeoituu veet, he näkee unta, kuinka leikki kerran he ahoill' autuilla lemmen Herran.

Mut taru lisää: heistä toinen toisen jos pettää, kumpikin he heräjä, voi toinen anteeks suoda angervoisen tuon toisen syyn, mi syynsä selittää, elämä vielä heille aurinkoisen voi illan antaa, mutta murhe jää, kuin katsois toistaan kautta kuolon härmän he taikka särkyneiden unten särmän.

CARMEN BOREALE.

Jagellon lapsi, jälleen luuttus lainaa iloksi illan yhä tummuvan. Sun päähäs tahdoin Suomen kruunun painaa, mut painoin tuskan orjantappuran. Lien mennyt mies, jo hautaan valmis vaihaa, vain tiedän, että Sua rakastan, Sun kauttas vaan, kun sulat suudelmiini, ma vielä riipun elämästä kiini.

Näin siis on käynyt, rakas lapsirukka! Takana vangin rautaristikkoin nyt nääntyy kristikunnan kaunein kukka vain vuoksi sulhon polon suuteloin, tuon lemmen, nuoren niinkuin poskes nukka, tään hurman, jonka huuliltas ma join; kuin puron poikki puiden latvat taipuu, niin meidät liitti rakkaus ja kaipuu.

On talvi tullut, koht' on jäässä meri, yö saartaa, sammuu toivo viimeinen, mun talttuu tahtoni, mun viihtyy veri, jää jäljelle vain nöyryys sydämen, ja sentään mull' on luonto, mieli eri kuin ihmisillä maan tään hallaisen: heill' lemmitön kuin Lapin laajin salo, mun niinkuin korven päällä pohjanpalo.

Jos kerran katto siirtyis, päivä koittais, Sun puhtaan kauneutes se purppurois, ja Juhana jos veljen julman voittais, me mentäis täältä kaukomaille pois, Sun maahas, missä satakielet soittais tai missä Böhmin viidat vihannois, ain tuonemmaksi, Alppein tuolle puolen, taa veljesvainon sekä huomenhuolen.

Siell' alla puiden toisten, toisen taivaan Sua kaikesta ma kiittää tahtoisin, kun suostuit kerran Suomen karhun laivaan, eloni aavan astuit myrskyihin, mun vangitunkin murheeseen ja vaivaan, Sa ihmisistä armain, ihanin, min silmiss' on kuin siinto tähtein toisten, tai terhen aamun rantain aurinkoisten.

Ma uskon tähtiin, tähtitarhain valtaan ylitse kansakuntain, yksilöin, se meitä seuraa ääreen

kuolonkaltaan, se meille puhuu sielun keski-öin, kipuja vielä Kiirasvuoren paltaan se verhoon Taivas-
armon auervöin ja Toivon, jok' on ikuisuutta itse, siks parhain paistaa ihmissydämitse.

Jagellon lapsi, jalo lilja, käyös siis kanssain kärsimyksen kirkkauteen, kuin tähti yön mun tielläin
ylennäyös, mut vieös viitaan iankaikkiseen; mink' yöhön eksyn, yöstä välkähtäyös, mink' etsin päivää,
päily sydämeen, ma että erottaisin hyvän, pahan, en paatuis veljeäni vihaamahan.

DE PROFUNDIS.

Rakastaa tahdon! Kuulun rakkaudelle kuin kukka auringolle aamunmaan. Mitä ma olen pahaa tehnyt,
kelle, mua näin ett' ylenmäärin kiusataan? Jumala, armos anna vaivaiselle, suo minun mennä tummaan
Tuonelaan! En enää elämää ma kestä. Rauhaan ma tahdon Manatarten maahan lauhaan.

Miss' olenkin, ma olen tiellä muiden, siks salli päättää minun päivät nää, suo soutaa rantaan Tuonen
raitapuiden, päin käydä tupaa pientä, himmeää, ja vierren viikkoin, vierren vuotten, kuiden, katua
kauhistavaa elämää, johon ma synnyin, itse syytä vailla, vaan josta vastuu mull' on muiden lailla.

En kestä enää tässä vankilassa! ma tunnen, että täällä turmellun, tai ammoin turmelluin jo
maailmassa, mut siellä kohtaloin ol' yksin mun: kaks meitä täällä on ilmass' saastaisassa, mi myrkyttää
myös, Catharina, Sun, Sun poskes kelmenee, Sun sulos haihtuu, Sun sydänkesäs sydänsyksyyn vaihtuu.

Oh, usein yössä rukoellut yksin ma oon, ett' täällä yksin oisinkin, et kärsimyksiäni kärsimyksin lisäisi,
kahden kurjan tuntemin! On onni hyvä jakaa ystävyksin, mut murhe yksin kantaa kaunoisin; kun
tummut, tummuu tuska sydämeni, kun valkenet, ei palaa valkeuteni.

Ma kiittämätön? Tuota tuskaa puuttuis! Sit' ilman kyllin suur' on kurjuutein. Mua koeta ymmärtää, Sa
ettet suuttuis: Sun suruas vain säälii sydämein. Sa uskot, toivot, että kaikki muuttuis ... ei muutu
mikään. Tänne ijäksein ma jään, sen näen, holvein näiden huomaan, tään tuskan maljaa sakkaan saakka
juomaan.

Ah, Catharina, lähde kaukomaille, unohda minut, miehes onneton! Sun suurta sieluas jos jäänkin
vaille, jää mulle riemu riemuin muistelon. Isäisi maille matkaa autuaille, jumalten lapsi, juurta
auringon, ja siks äl' itseäsi kiinnä minuun, ma että, kurja, kerran kiinnyin Sinuun.

Mitä ma lausuin, Catharina? Poisko, Sa, ainoo aarteheni päällä maan? Nää holvit järkeni jo vieneet
oisko, kun haastan, mit' en mieti milloinkaan? Sinäkö pois? Tuo vastaukses voisko unohtua, tuo sana
valtiaan, mi meitä seuraa ilon, tuskan teitä: »Ei muu kuin kuolo erottaa voi meitä.»

Mua ethän kuule, Catharina?—Poistu! Ei, jää!—Pois, pois!—En Sua kestää voi. Sa seesty, kirkastu, Sa
auringoistu, mun, pimeän, jo sielukellot soi. Kun niitä kuulen, tiedän: koskaan toistu ei taru onnen,
jonka lempes loi... Jää, armas, jää! Mua ethän kurjaa kuule, tosiksi hourehia houkon luule!

CONSOLATIO.

Juhana! Juhana! Miks kiusaat mua ja itseäsi sanoin kirpein noin? Noin ruoskii raivottaret rangaistua,
noin iskee nuolet ihmiskohtaloin. Sa tiedät, että rakastan ma sua, sun tähtes kaikki kestää, kantaa voin,
mut jos sa horjut, epätoivoon lankeet, on mullai eessä päivät pitkät, ankeet.

Sua usko en ma kiittämättömäksi, mua sentään murheutat sanoillas, kun hulluus, äsken huuliltas mi
läksi, vain muistuttaa sun omaa murhettas, kun soisin sorjemmin sun kärsiväksi, jalommin jaksavaksi
vaivassas, mut sentään, kuinka jaksat, kärsinetkin, oot mulle kallis elon kaiken retkin.

Lien ollut liian kylmä rakkaudessa, ma vaikka rakkauteeni raukean, mull' oli tunto lemmen
leimutessa, ett' ovat lainaa lahjat Salliman; siks yhtä tyynnä onnen kukkiessa kuin kuihtuessa näit mun
kulkevan, mun uskoit patsahaks, mi tuskin eli; sen sydän vaikka tulta sykähteli.

Havaitsin usein: pitänyt et siitä— äl' epää—ei, sun hyvin ymmärrän, näät rakkaudessa liikakaan ei
riitä: ken paljon saa, jo vaatii enemmän. Ei Eros kerran annetusta kiitä, vaan toivotusta iloitsee jo hän
kuin laps, mi kysyy joka loppiaissa, taas eikö pian olla joulun maissa.

Oon ollut sentään hyvä seura sulle ja uskollinen sielun sisimpään, myös olet ollut mies sa muhkein
mulle, et pieni koskaan: kannoit korskan pään! Jos sallimus siis sulle, sorretulle, toi turmion, sit' yhdess'
itketään, ja vaikka tuska monet tunteet turtaa, se saa ei meitä masentaa, ei murtaa.

Luo monet seikat lohdutusta meille: kuin kurjat oommekin, on jumala, on Taivas, miss' on armo

kyyneille, ja pyhimysten sääli palava, säteileväinen elon eksyneille; ja Juhana, on meillä muistoja, on menneisyyden kuvakirja, jota ei meiltä mikään onnenvaihe ota.

Kas, tässä kirja! Kesken armon aikaa ma siihen aatokseni siirtelin, nuo lentäväiset, koska lemmen taikaa ma taivaankanteen saakka piirtelin, säkeistä näistä ehkä kaukaa kaikaa, syvintä silloin mitä mietinkin, kun elo seijastui kuin tähtiseule ja kuului maailma kuin kultaneule.

Se ota, joskus sitä illoin lue, kun paistaa kammioomme kalvas kuu, sa sillä mieltäs turtuvaista tue, kun öisin aavehin se ahdistuu, parempiin sointuihin sen puutteet pue, salasta keksi, mit' ei virka suu, ja muista tuo: on rakastettu sua kuin ketään maailmassa—paitsi mua.

Sa näet, sun' on tilaa vielä: kaksi tai kolme lehteä, ne tyhjät on. Tää mulle kävis kahta kalliimmaksi, jos niihin tuhlaisit sa tuokion. On tuska luotu meille lunnahaksi runouden, taiteen, taivaan auringon, ja kun ei täällä leikareita muita, me leikkikäämme lemmen haaveiluita.

RIME.

SERENATA.

Armaani nukkuu! Ah, en herättää ma häntä tohdi, hiljaa laulan aivan. Nyt tuollapuolen valon tuskan, vaivan hän kulkee kummun tietä himmeää. Hän minne päätty? Miss' on määränpää?

Hän vierii valkamahan haavelaivan, mi lähtee kohti merta myrskyisää, mut vaikka muistoistani kuinka kaivan, en muista, minne päätty pursi tää. Ylintä muistelen vain ystävää.

Armaani nukkuu! Ah, en herättää voi henkeäsi, siksi eessä emmin: se itsestänsä herää iloisemmin; vain yölle virteni voin virittää. Mun yksin tähdet täysin ymmärtää.

Siis, kivi kallis, lippaaseesi jää!
Kun kuulet, kuinka Sua laulan, lemmin,
Sun kirjokantes aukee kiirehemmin
kuin ikkunaasi lentää laulu tää.
Sun hohtos silloin päivän pimittää.

BALLATA.

En onnekses ma tullut elämääsi, en olotilaa tuskatonta tuomaan, ma tulin sulle surut suuret luomaan, mun tuntos tuomariksi Luoja sääsi.

Nään sinut selvään kaikin virheinesi, mut lempimästä laata en sua voi, en tahdo, tohdi lainkaan. Rakastan, raukka, kaikin erheinesi sua enkä muuta saata— ma onneton, mink' osan kurjan sainkaan! Ma tuota vaikerranko? Oh, en vainkaan, ihanin ihmisistä oot sa, armain, tien viitta mulle, vahti suuntain varmain, vereni vaikka velloo tuulispääsi.

Visersi mulle pääskyt räystähältä: »Te käytte tuhoon, turmaan, jos liitytte te toinen toisihinne.» »Voi olla», vastasin, »saan kuulla häitä, hän kunne kulkee, hurmaan vai hulluuteen, ma häntä seuraan sinne. Siis virka, rakas, suuri sulho, minne sa menet, että menisin sen mukaan kuin pursi myrskyn kanssa myötäsukaan. Ma valmis olen. Milloin vietät hääsi?»

Ja puiston vanhan puut ne varoitteli: »Äl' ole, neiti nuori, niin valmis lempeen, rakkauteen niin rajui! Se rakkaus vain elon halki eli, min kauan kattoi kuori, min kukkimista vaali valpas taju. Jos taivut helposti, jos niinkuin paju kädessä kierryt miehen miekallisen, hän unhottaa sun arvos antamisen, siks liekkis peitä alle järjen jääsi!»

Ma vastaan huokasin: »Ah, tiedän hyvin, ujompi olla pitäis, uneksivampi suurten sulhoin eessä, mut rakkaus on olemuksein syvin; sen ihanuus ett' itäis, ma sitä hellin, hoidan silmät veessä. Mut tunnen naurussa kuin kyyneleessä: salata liekkiäin en voi, se hiiluu mun lävitsein, se poskipäiltä kiiluu, silmistä sinkoo, etsii kipinäsi.»

BARCAROLA.

Kas, kuinka kuudan virran veessä häilyy, jää jälkehemme vana hopeinen, niin muistossain tuo ilta muudan säilyy, kun kuulin yönnit rintas rakkauden, Sua uskon, armas mies, sua rakastan kenties, mut niinkuin syvyydestä tähdet päilyy tai siimes suree rannan raitojen.

Sa mulle virkoit vienoin äänin silloin: »Ah, Catharina, olen onneton, mua lemmit, luulen, mutta virka, milloin voin kotiin viedä moisen morsion!» Sua uskon, armas mies, sua rakastan kenties, mut niinkuin tuoksuu kukat kuudan-illoin, tai kielet helää kaukokantelon.

Ja vielä virkoit: »Täältä tahdoin noutaa ma sielulleni rauhan rakkahan, tuo toivo turha oli, mennä joutaa, juon surun maljan saakka sakkahan.» Sua uskon, armas mies, sua rakastan kenties, mut niinkuin säde ilman merta soutaa tai tuli syttyy kodin takkahan.

Ja vielä lausuit: »Rakas lapsirukka, on mullai mielessäni kuolottuus, mut vain sun kauttas, kristikunnan kukka, ma Luojaa kuuntelen, kun haastaa suus,» Sua uskon, armas mies, sua rakastan kenties, mut niinkuin kastein kylpee nurmen nukka tai tuntureilta tulee aamu uus.

Syleile, suutele mua, armas miesi, min otsall' onnen kruunu kimmeltää! Mihinkä mennet, kunne käynee tiesi, sua seuraa, sulle sykkää sydän tää. Sua uskon, unten mies, sua rakastan kenties, mut niinkuin lämpöänsä liekkaa liesi tai perho kiittää kohti kynttilää.

Mun surmaa suutelos, ma tahdon palaa, sun silmistäsi liekki outo lyö, mun sieluin, ruumiini sua yksin halaa, sydäntäin kaipuu, sulo tuska syö. Sua uskon, unten mies, sua rakastan kenties, mut niinkuin kuudan lempii kultakalaa tai kaiken kattaa tähtitelttä-yö.

NOTTURNO.

Ah yöhyt hellä, joka lempeydellä maan huolit huntuus iankaikkiseen, näin maata suo maailman sydämellä sa lapses, unelmiinsa uupuneen, kuin sallit, ett' on tupa tähtösellä ja laineell' liikkuvalla linna veen, myös piha pitkä ilman pilvyellä tai talo nousta taivaan autereen; tyysija heillä tyyni on,—mut kellä on rauha riutuvalla rakkauteen?

Ah, armas, kuule, kuink' yön sykkehellä on niinkuin kaiku kaukokanteleen, kuink' alkaa hiljaksensa helkähdellä kuin jää yks-öinen ääneen hopeiseen! Syyskylmät saapuu, suo mun lämmitellä, en muuten kestä uuteen keväimeen, suo sydänlämpöäs mun lähennellä, mun tuta riemu rinnan syttyneen, kun kaikki sammuu, katoaa,—mut kellä on helkatulta arkeen ainaiseen?

RONDO.

Oli itkun ilta, maan tanhuvilta yön kuudan-silta pois kutsui vain; sen muistan iki kuin tuskaniki, kun kuiskit liki: »Sua lemmin ain!»

Oli haave-hetki, oli aave-retki, soi kulkusetki kuin kuolleiden: »Sua lemmin aina, ah, Luojan laina, nyt taakat paina ei taivaisten!»

Oli onnen hyrsky, oli tuskan tyrsky, oli tunteen myrsky ja järjen jää, mua kutsui hääni, mun murtui jääni, mun sortui ääni ja pyörtyi pää.

Oli kuusten kuiske kuin huntuin huiske, kävi tuulten tuiske kuin viuhka yön, yli maiden, soiden me mentiin noiden, pois karkeloiden taa tähtivyön.

Oli laulu loitto, soi sfäärein soitto kuin aamunkoitto maill' autuuden lie kirkkahilla, yökasteisilla, tai kuolevilla hymy viimeinen.

Oli kukkain suku kuin Floran puku, oli karjain luku kuin Artemiin, nous kumpuin pinnat kuin Cereen rinnat tai taikalinnat lie Eleusiin.

Oli hetket huvat kuin tuulten tuvat, kävi mielikuvat kuin vyöryt veen, kaikk' kahleet laukes, maan kammot raukes, rajat yöhön aukes ja rakkauteen.

Oli huokaus huolen, ma luulin, kuolen, jään tuollepuolen ma Tuonen vuon, mut sentään palaan: niin luokses halaan, jos sen ma salaan tai julki tuon!

CAPRICCIO.

Yön pitkän vaikka viihdyin vierelläs, en ollut, onneton, sun mielessäs, sa muita tuumit, mietit mietteitäs, et mua, suuri, tuhma sulhokulta! Kai muistit muinaisia? Lempeäs tät' uskotonta taikka uutta tulta, min kipinät jo kiehtoo sydäntäs, näin riistäin kaksin-olon onnen multa? Vain varmaa on: et ikipäivinäs saa rauhaa rakkauteni haaveilulta!

Ken on hän? Tiedän muita lempinees mua ennen, enkä tiedä empinees, jos etees sattui silmä, otsa sees, punainen poski, maire marjahuuli. Äl' epää! Uskoton, et myönnä ees? Sun lujaks ehkä luonteheksi luuli naisraukka, joka luotti rakkautees, niin huimaan, haihtuvaan kuin pohjatuuli! Kah, kerro! Kenen myönnät pettänees? Jo sydän tää sun salaisuutes kuuli.

Mua petät! Mutta jos sa myönnät sen, niin, kautta rakkautemme Irattoisen, sinusta tekee henkipattoisen jokainen leikamoiva lemmenhovi: soi sulle ään' ei sulokuiskehen, ei armas aukee salpa, sala-ovi, käyt mierolaisna maassa miekkoisten, sun kiroo joka kauniin naisen povi, näin kesken parhaiden oot pannainen, ja muiden kanssa ei sun elää sovi.

CANZONE.

Soi, laulu, kerro maasta Gruusian,
min miehet uljaat on ja naiset norjat,
mut kaikki Sukkamielen suuren orjat
ja ylpeät kuin tähdet taivahan.

—»Ah, armas, liian kauan sun
jäi silmäs päivänlaskuhun,
ei noussut päivään nousevaan!»
Näin Gruusiassa lauletaan.

Soi, laulu, kerro ruhtinattaresta,
min silmät lemmen, leikin tulta lyö,
mut joka synkkenee kuin synkin yö,
kun kuulee kuiskittavan vertaisesta.

—»Ah, armas, liian kauan sun
jäi silmäs päivänlaskuhun,
ei kohti käynyt korkeaan!»
Näin Gruusiassa lauletaan.

Myös oli ruhtinas, mut runon vain,
hän kuumiin verin vallatarta lempi,
mut kerran erhettyi, ei tuhoisempi
lie ollut lemmen erhe näillä main.

—»Ah, armas, liian kauan sun
jäi silmäs päivänlaskuhun,
siksi kuljit, koito, kuolemaan!»
Näin Gruusiassa lauletaan.

Istuivat illan suussa kukkulalla,
katsoivat kaksin päivää painuvaa,
mi päärly-päärmehellä, purppuralla
punaili tarun, taiston Gruusiaa.

—»Ah, armas, liian kauan sun
jäi silmäs päivänlaskuhun,
sa luontoako lemmit vaan?»
Näin Gruusiassa lauletaan.

Puristuu nyrkkiin käsi hieno, hento,
rypistyy otsa, silmä tulta lyö,
välähtää tikari kuin tähdenlento,
ja runon ruhtinaan jo saartaa yö.

—»Ah, armas, liian kauan sun
jäi silmäs päivänlaskuhun,
siksi hyvin jouti sammumaan!»
Näin Gruusiassa lauletaan.

SONETTO.

Ehk' enemmän sua kiehtois lempi tää, jos oisi mulla naljat naisten muiden, jos lämmetessä jäähtyisin kuin jää, jos huikennellen säänä huhtikuiden ma voisin viihtää, kiihtää, kimmeltää— ma vieron tapaa tuota virnasuiden; ma otan syleilyks kuin lämmin sää ja aurinkos kuin kukat heelmäpuiden.

Ma hyvää sulle tahdon ainoastaan, sua varten kaikki kukat, heelmät kannan, en vartoa voi sinun antaa ees: vaan niinkuin takaa kesän taivaanrannan käy aamu iltaa puolitiehen vastaan, niin punastun— ja syöksyn sydämees.

PASTORALE.

Heleä painui päivä laskulleen, sen säteet säilyi, sen kullat niinkuin keltahunnut häilyi, ne kaiken taivaan kaarsi keltaiseen, myös metsän, maan ja veen ja niitun kukkineen ja puistolammen, joka tyynnä päilyi.

Sen partahalla paimentyttönen tuo keltatukka, tuo kautokenkä, punapaula-sukka, ritarin eessä seisoi vaieten, mi vaati vastauksen runoista rakkauden, jotk' oli juuri huoannut hän rukka.

Veen kaivoon kesän kauneus heijastui niin helakasti kuin aikois elää elon syksyyn asti; maailma toinen siellä seijastui: kuin täällä, ulpu ui, puun-oksat ojentui, aurinko paistoi iki-armahasti.

Niin erhettyikin keltasirkku tuo, lens lehtipuusta päin kuvapäivityttä, päin kuvakuusta, yritti unten ystävänsä luo, erotti totuus nuo, ei toisillensa suo, siks soi nyt laulu keltasirkun suusta:

»On pakko pantu, sääty lause lain, ken tahtoo kuulla: pyhällä pysy lemmen laulupuulla ja tyynnä tyydy onneen unelmain; näät kylmän kylvyn vain saa keltasirkku ain, jos tosiks alkaa haaveitansa luulla.»

Ritari kuuli mielin murheisin ja virkkoi julki: »Tuo laulu multa ovet onnen sulki.» Mut kun hän kääntyi puoleen kumppanin, hän yksin olikin, pois hitain askelin jo puistontietä paimentyttö kulki.

ALBA.

Herätkää! Hehkuu koitto auringon!
Päin linnaa rientää ratsu puolison.
Herätkää hurmastanne!
Pois houreet houkkion!
Tuon viestin turmastanne:
hän asestettu on!
Hän teidät surmaa, nauttii surmastanne.
Herätkää hulluudesta haaveilon
tai kohta käyhte hurmekuolohon!

—»Jos lemmen tänän me eitämme, niin parhaimpamme peitämme, elomme helmen heitämme— päin pystyin käymme teitämme! Ei, suloineen ja suukkoineen tää lempi kuuluu korkeuteen, koinhetkeen toiseen, kolmanteen, ehk' aamuun iankaikkiseen!»

Ei hullutusta moista kuullakaan! On turmionne turma kansan, maan. Voi, herjaa, häpeäänne, jos vaimo valtiaan— sep' oisi kauhun käänne!— näin täällä tavataan. Pian kalman karkeloihin häipyis häänne. Oh, onnettuutta, näin jos parhaat maan vain aattelevat omaa onneaan!

»Vaikk' kaatuis valtakunnat, maat, me oomme yhtä autuaat! Sen viestin täältä viedä saat: näin lempii lemmeen ruhtinaat. Ja ratsumiesi, muista sie: ei aina auvoon lempi vie; se meille kuolon polku lie, mut milloinkaan ei harhatie!»

LETRA.

Tahtoisin kiittää Sua kerran niin, tuo kiitos että tunkis sydämiin, sieluihin ihmisten ijäisiin, ne tehden toisillensa hellemmiksi; Sua siitä kiittää tahtois sydän tää, kun sitä suuri päivä lämmittää, kun murtunut sen murehelt' on jää, sen liikkeet käyneet inhimillisiksi.

Ja siitä Sua kiittää tahtoisin, kun kohtasin ma naisen, toverin, mi minuun katsoi silmin syyttävin, mut sentään anteeks-antavaisin, lempein. En muista enää, mitä tunsinkaan, vain että itkin kauan katkeraan

ma kukkeutta, kuihtumusta maan, jonk' olet itse olomuoto hempein.

Ah, virpi vieno, tähkä tähden muun, kuin tohdit, kumma, tänne vierailuun Sa alle ankeen, polon päivän, kuun, miss' ei Sua ymmärrä, ei kuule kukaan? Yks ehkä ymmärtäjäs ollut ois, mut hänen täytyy kohta mennä pois, hän ehkä vielä ymmärtää Sun vois, ellei hän oisi mennyt muiden mukaan.

Hän tuhlas kaunehensa kalleimman, min hälle antoi armo taivahan, tuon itseytensä lahjan ihanan, mi suodaan kurjimmalle, köyhimmälle; siks hänet nyt on Herra hyljännyt, siks on hän maailmassa orpo nyt, siks häntä vaivaa päivät päätetyt, ja ilta varhainen jo vaipuu hälle.

Sua sentään siitä kiittää tahtoisin, kun sai hän nähdä hyvän enkelin, mi häntä katsoi silmin tähtisin täält' ennen eroomista hautaan mustaan; ja kaikki kaunis, johon uskoi hän viel' ensi koittechessa elämän, tuon silloin saarsi kaiken-kieltäjän ja vaati hänen varmaa rangaistustaan.

Ja tapahtukoon, mikä oikein on! Sain silloin kuolemani tuomion, kun näin, ett' yks on lapsi auringon, min kaltainen ma olla oisin voinut. Ma menen sinne, kuhun kuulunen, alhaalle, yöhön yksinäisehen, mut unhota ees mailla Tuonen en, ett' ääni Taivaan korvahain on soinut.

Ah, armas laps, on kuolla vaikeaa, näin nähdä eessään Luojan ryytimaa, sen kukkaa kaunehinta rakastaa ja sentään mennä pois kuin merten tuuli; mut mua jos Sa joskus muistanet, mun varmaan erheitäni muista et, vain harppuniekkan orvot haavehet: ken niitä kuuli, ijäisintäin kuuli.

Anelen anteeks ajallistani; et rakastanut rajallistani, mi niin Sua usein syvään loukkasi: rakastit rajattuuutta hengen polon. Koht' ollaan rajattomat kumpikin: ma uppoon mielipuolen unihin, Sa kohoot Taivas-lemmen lentimin kotihin kaiken lemмен läsnäolon.

Mut yöni kuiluistakin kiitän Sun, kun saatoit miehen, tuskaan tuomitun, saleihin seeste-korkeoihin, kun näin sydänpäärlyt, jotka peittää syvyys: on suurta olla suuri valtias, enempi hengen, runon ruhtinas, mut suurempi kuin suurin kuningas on kruunun kilvoitellut ihmishyvyys.

CATENA.

Kuin rautakahle meidät yhteen liittää, ei syy, vaan yksinäisyys sydämen, mi koskaan, koskaan ei katkee, joskaan Sua, onnen haave, omaks saisi en, sais koskaan kanssas kauneutt' en niittää tääll' elon kumpuin tuhatkukkaisten.

Sua unten tähdistä siis suo mun kiittää; on meillä kahle toinen, kultainen, mi koskaan, koskaan ei katkee, joskaan en Sua löytäis joukost' ihmisten: on meillä mielikuvat, jotka riittää, kun tulee tunto kaiken-tyhjyyden.

ANGELUS.

Soi, kello, kutsu kokoon kaikki kansa, jo yöhyt saapuu, ilta hämärtyy. Jokainen, joll' on huoli sielustansa, min rintaa ruuskii rikos, rutsa, syy, nyt tulkoon, tuokoon juureen Jumalansa sen tulen, mit' ei turra halla, hyy, mi ihmislasten sydämissä palaa, kun herkintänsä haave heidän halaa.

Ma olen tehnyt paljon, paljon pahaa, vähemmän tieteen, tietämättäni enemmän, siksi sydäntäin mun sahaa kuin ruumiskirstun seppä sahaisi; oon itse herkkä, olen muille vahaa, tuon tiedän: monen monta sortuvi vain kohtalonsa kovuuteen tai siksi, heit' ettei täällä tietty ihmisiksi.

Jumala taivaan! Meille armos lainaa, sit' ilman emme pääse eteenpäin, me orjat oomme, meitä kahle painaa halujen, jotka mielen myrskysäin heräävät haudoistansa niinkuin vainaa hetkellä Herran, torvein-jylinäin, eik' auta meitä usko, voima vaja, jos synny silloin meiss' ei Vapahtaja.

Ei hurskautehen tietä muuta meillä kuin nöyryys, tieto voiman puuttuvan, ja hartaus, mi elon harhateillä voi ohjaella lailla oppahan. Ei tunnon rauhaa tehdä temppeleillä, ei mahtitöillä maisen kunnian, se vaatii poikkeemahan valtatieltä, se kysyy elon erämaista mieltä.

Ah, Catharina! Tähän saakka tiemme on Luojan luokse rinnan kulkeneet, täst' eteenpäinkin ystävät me liemme, meill' yhteiset on kaihot, kyöneleet ja haaveet, jotka myötä hautaan viemme; meit' erottaa vain sielun syvänteet, Sun kukkivaiset niinkuin niitut taivaan, mun kuihtuvaiset tunnon tuskaan, vaivaan.

Soi, kello! Jospa jalkais juureen voisin tään tuoda sydämeni syyllisen, Sun eessä jospa vähä lapsi oisin kuin aikaan armaan ensi rakkauden! Jumalan äiti! Katso aurinkoisin minua silmin, miestä

murehen, ma etten vaipuis tähän vankilaani, en hukkais kultaisinta kudelmaani!

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK JUHANA HERTTUAN JA CATHARINA
JAGELLONICAN LAULUJA ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

**Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™
electronic works**

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus,

or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and

donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.